

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 352.075

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕФЕКТУР ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ (УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ)

П. В. Ворона,

*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту,
Національна академія державного управління при Президентові України,
депутат Полтавської обласної ради*

М. І. Дрогомирецька,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і логістики,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

У статті розглянуто найбільш характерні особливості процесу організації місцевого самоврядування у сучасному світі. На основі досвіду, накопиченого у цій сфері у Франції, Польщі і Російській Федерації, було визначено основні напрями подальшого розвитку місцевого самоврядування в Україні. Установлено, що саме цей рівень публічної влади відповідає за розв'язання найбільш близьких до населення проблем, однак існуюча система місцевого самоврядування в Україні не задовольняє потреби сучасного суспільства, а тому потребує якісних змін. Зроблено висновок про те, що очікувана реформа у цій сфері передбачає створення інституту префектів, які у межах своїх повноважень не лише будуть здійснювати нагляд за дотриманням конституційних норм і вимог чинного законодавства України органами місцевого самоврядування, а й координуватимуть діяльність територіальних органів центрального органу виконавчої влади.

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, місцеве самоврядування, префект, префектура, регіон.

P. V. Vorona,

*Ph.D in Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Department of parliamentarism and political management,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Deputy Poltava Regional Council*

M. I. Drohomiretska,

*Ph.D, Associate Professor,
assistant professor of management and logistics,
Poltava National Technical University Yuri Kondratyuk*

FOREIGN EXPERIENCE OF PREFECTURES AND UKRAINIAN REALITIES (LESSONS FOR UKRAINE)

The article describes the most characteristic features of the process of local government organization in the modern world. On the basis of the experience gained in this field in France, Poland and Russian Federation, the main directions of further development of local government in Ukraine are defined. It is proved that the given level of government is responsible for

© Ворона П. В., Дрогомирецька М. І., 2016

the solution the issues, which are close to the population of certain territories, but the current system of local government in Ukraine does not meet the needs of society and requires qualitative changes. It is concluded that the expected reforms in this area are related to the creation of the institution of the prefects, the key competency of which is not only oversee the observance of the constitutional norms and the requirements of the current legislation in Ukraine by local governments, but also coordinate the activities of the territorial bodies of central executive body in the country.

Key words: administrative-territorial reform, local government, prefect, prefecture, region.

П. В. Ворона,

*доктор наук государственного управления, доцент,
профессор кафедры парламентаризма и политического менеджмента,
Национальная академия государственного управления при Президенте Украины,
депутат Полтавского областного совета*

М. И. Драгомарецкая,

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры менеджмента и логистики,
Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка*

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕФЕКТУР И УКРАИНСКИЕ РЕАЛИИ (УРОКИ ДЛЯ УКРАИНЫ)

В статье рассмотрены наиболее характерные особенности процесса организации местного самоуправления в современном мире. На основе опыта, накопленного в этой сфере во Франции, Польше и Российской Федерации, были определены основные направления дальнейшего развития местного самоуправления в Украине. Установлено, что именно этот уровень публичной власти отвечает за решение наиболее близких к населению проблем, однако существующая система местного самоуправления в Украине не соответствует потребностям современного общества и требует качественных изменений. Сделан вывод о том, что ожидаемая реформа в этой области предусматривает создание института префектов, которые в пределах своих полномочий будут осуществлять надзор за соблюдением конституционных норм и требований действующего законодательства Украины органами местного самоуправления, а также координировать деятельность территориальных органов центрального органа исполнительной власти.

Ключевые слова: административно-территориальная реформа, местное самоуправление, префект, префектура, регион.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Місцеве самоврядування сьогодні є невід'ємною складовою будь-якого суспільства. Сучасні демократичні держави давно вже визнали його основні переваги, адже місцеве самоврядування відіграє важливу роль у процесі реалізації публічної влади, оскільки сприяє усвідомленню громадянами того факту, що демократія – це не лише формальне встановлення необхідного набору виборчих процедур, а й соціальне партнерство, особиста участь кожної людини у справах того соціуму, частиною якого вона є. Найбільш повне і наукове обґрунтування сутності поняття «місцеве самоврядування» було запропоновано, як свідчить політична історія, ще в XVIII ст. в Англії. Далі це поняття було запозичене в 50-х рр. XIX ст. Німеччиною, а в 60-х рр. цього ж століття – Росією. Надзвичайно важливу роль у зміцненні ідей місцевого самоврядування відіграла Конституція Бельгійського королівства 1831 р., у якій було закріплено всі права місцевих органів влади.

Протягом останніх двох століть місцеве самоврядування розвивалося у різних куточках світу досить швидкими темпами. У низці держав континентальної Європи, а також у США, в Японії, Австралії і Туреччині поняття «місцеве самоврядування», нарешті, стало законодавчо оформ-

леним і відобразило значний досвід громадян у розв'язанні місцевих проблем. У 1985 р. під егідою Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи було прийнято Європейську хартію місцевого самоврядування [5], що стало ще одним підтвердженням важливої ролі місцевого самоврядування у формуванні демократичного державного ладу.

З урахуванням специфіки окремих держав у світі були сформовані різні моделі місцевого самоврядування, відмінності яких стосуються, насамперед, двох аспектів суспільної суперечності між необхідністю централізації і децентралізації влади. Англосаксонська модель, що була сформована в країнах із традиційно високим рівнем громадянських свобод і відносно слабкою роллю бюрократичного апарату, сьогодні характеризується високим рівнем децентралізації управління, максимальним рівнем самостійності органів місцевого самоврядування та відсутністю прямого підпорядкування останніх органам центральної державної влади. Континентальна модель, навпаки, набула неабиякого поширення в країнах з історично більш сильною роллю державного апарату управління і характеризується різними варіантами поєднання державного управління і місцевого самоврядування. Це означає, що на місцях має бути спеціальний представник центральної влади, уповноважений здійснювати державний

контроль за діяльністю органів влади у межах певної адміністративно-територіальної одиниці [13, с. 284].

Проблеми регулювання суспільних відносин у сфері місцевого самоврядування завжди були і залишаються пріоритетними для теорії державного управління. Інтерес до них в Україні зумовлений поступовим становленням у нашій державі нової моделі місцевого самоврядування.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематика місцевого самоврядування вперше привернула увагу вчених і представників влади ще в середині XIX ст., коли зі становленням індустріального суспільства у світі виникли перші проблеми, пов'язані з питаннями організації соціального управління на різних рівнях політико-територіальних структур. Сьогодні місцеве самоврядування як інститут народовладдя є предметом дослідження таких відомих українських і зарубіжних учених, як О.О.Бабінова [2], М.О.Баймуратов [3], В.В.Заблоцький [7], М.І.Лахижа [12], В.В.Наконечний [13], П.А.Ніканоров [14] та багатьох інших науковців. Актуальність цієї проблеми є незаперечною, адже Україна сьогодні опинилася на порозі масштабних змін, що передбачають удосконалення механізмів функціонування всіх рівнів влади, у тому числі й органів місцевого самоврядування. Однак сьогодні основною проблемою в цій сфері залишається пошук адекватних механізмів, здатних забезпечити взаємодію органів місцевого самоврядування із місцевим населенням з метою забезпечення постійної його участі в управлінні певними територіями.

Формулювання мети дослідження. Метою цієї статті є вивчення зарубіжного досвіду діяльності префектур та оцінка можливостей його впровадження в Україні.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Згідно з Європейською хартією про місцеве самоврядування [5], що ввібрала в себе багаторічний досвід його інституціоналізації, під місцевим самоврядуванням слід розуміти право і реальну спроможність органів місцевої влади у межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, управляти нею, діючи у рамках закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення.

Місцеве самоврядування не можна розглядати лише як владний інститут чи як інститут громадянського суспільства, адже він гармонійно поєднує в собі і державну, і суспільну складові, і є чинником підвищення економічної ефективності

й конкурентоспроможності держави. У відносинах із державою інститут місцевого самоврядування виражає інтереси територіальних общин, а у відносинах між державою і локальними спільнотами він фактично відіграє роль гаранта інтересів держави, оскільки захищає цілісність її соціально-територіального простору і створює можливості для його подальшого розвитку. Ослаблення однієї із вказаних складових місцевого самоврядування (суспільної чи державної) неодмінно призводить до дисбалансу інтересів держави і суспільства, що, як правило, завершується кризою державності.

На жаль, сьогодні не існує моделі місцевого самоврядування, що є оптимальною для конкретної держави в різні періоди її розвитку. З огляду на це необхідно вивчати зарубіжний досвід організації місцевого самоврядування з метою пошуку найкращих практик та подальшої їх реалізації в Україні.

На підставі проведеного дослідження було виявлено, що головна особливість формування державної влади та місцевого самоврядування у **Франції** полягає в тому, що одна й та сама територія одночасно може мати різний рівень влади. Департамент у Франції є другим після комуни рівнем адміністративно-територіального устрою, на якому паралельно діють два органи влади: Генеральна Рада як орган самоврядування і префект як орган державної влади. Згідно з чинним законодавством цієї країни, префекта призначають у кожний департамент відповідним декретом Президента, ухваленим Радою Міністрів за поданням Міністерства внутрішніх справ [6]. Виступаючи від імені своєї держави, префект має завжди контролювати дотримання національних інтересів і всебічно сприяти здійсненню у департаменті повноважень центральних органів державної влади [19].

Серед інших повноважень, якими сьогодні наділений префект у Франції, слід згадати, насамперед, такі:

- утілення в життя урядової політики;
- здійснення нагляду за виконанням нормативних актів центральної влади у очолюваному ним департаменті;
- адміністративний контроль за діяльністю департаменту.

Досить цікавим для України може стати **польський досвід** децентралізації влади. У результаті успішного проведення адміністративно-територіальної реформи у цій країні суттєво змінився розподіл повноважень між центральними органами влади і органами місцевого самоврядування.

ня. Реформа місцевого самоврядування у цій країні здійснювалася послідовно: у 1990 р. був створений основний рівень місцевого самоврядування – гміни, а в 1998 р. – повіти і воєводства. Усього у межах реформи було ліквідовано 49 воєводств, замість яких згодом було створено 16, а також 314 земських повітів, 65 міських повітів і 2478 гмін, між якими не існує чіткої ієрархічної залежності [1].

Діяльність органів місцевого самоврядування (рис. 1) у цій країні наразі зосереджена на вирішенні важливих питань економічного розвитку регіонів, зокрема, через забезпечення транскордонного співробітництва.

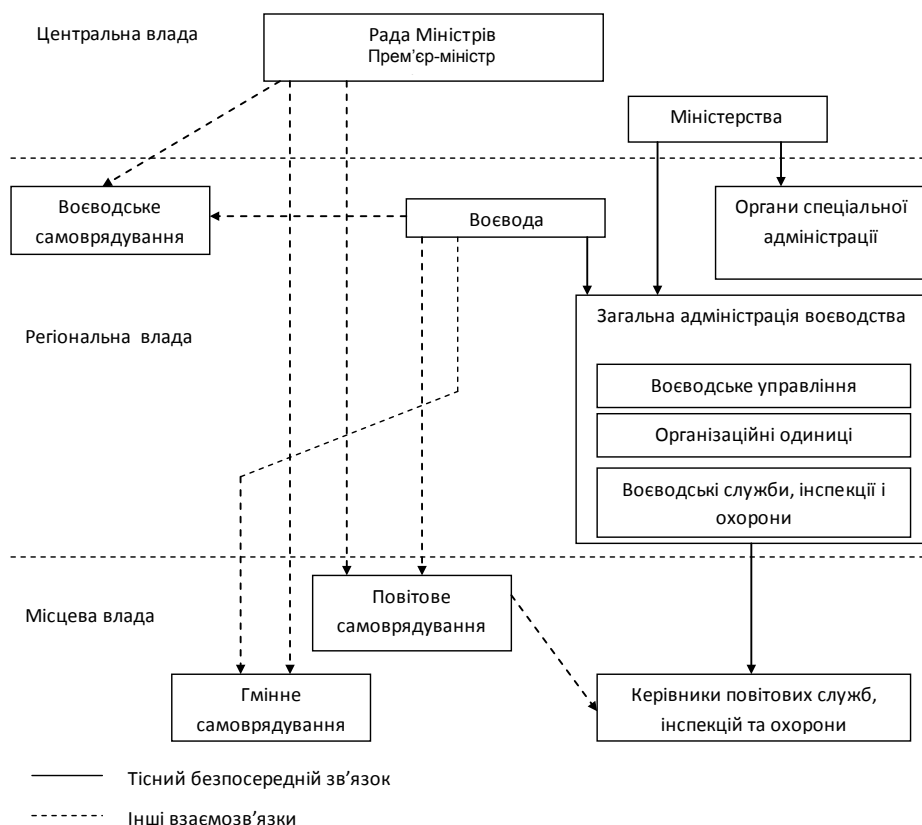

Рис. 1. Трирівнева система організації місцевого самоврядування в Польщі [11, с. 4]

Найбільшим адміністративно-територіальним утворенням у Польщі є воєводство, на рівні якого діють і органи місцевого самоврядування, і державні адміністрації на чолі з воєводами, що є керівниками органів урядової адміністрації подвійного підпорядкування та органами урядової адміністрації на місцях. До повноважень воєводи належать, насамперед, ті питання, які не віднесені законодавством до компетенції інших органів влади, зокрема, адаптація загальних цілей політики уряду до місцевих умов, забезпечення взаємодії всіх організаційних ланок урядової адміністрації та місцевого самоврядування у воєводстві

й керівництво їхньою діяльністю у сфері запобігання загрозам життю, здоров'ю або майну; виконання і координування завдань у сфері оборони і безпеки держави [24].

Особа, яка претендує на цю посаду, має відповідати низці вимог: бути громадянином Польщі, мати диплом магістра або рівнозначний йому, 3-річний стаж керівної роботи і незаплямовану ділову репутацію [24]. Воєвода призначається та звільняється з посади головою Ради міністрів за поданням міністра, відповідального за справи публічної адміністрації. Загальне керівництво діяльністю воєводи в Польщі здійснює голова Ради

міністрів на підставі критерію відповідності його діяльності політиці уряду. Воєвода представляє Раду міністрів на державних урочистостях і під час офіційних візитів у воєводство представників зарубіжних держав та співпрацює з міжнародними урядовими та позаурядовими організаціями на засадах, визначених міністром закордонних справ Польщі.

Для порівняння вважаємо за доцільне розглянути досвід організації місцевого самоврядування в **Російській Федерації** – країні, що має багаторічну історію розвитку префектур. Перші префектури в Москві, Санкт-Петербурзі та багатьох інших містах федеративної держави були створені ще в 1991 р. Згідно з чинним Положенням про префектуру адміністративного

округу м. Москва № 157-ПП від 24 лютого 2010 р. [16] префектури адміністративних округів є територіальними органами виконавчої влади, що є підзвітними уряду Москви. Усього в столиці Російської Федерації налічується 10 окружних префектур, які у межах своїх повноважень координують діяльність і здійснюють контроль за діяльністю управ районів міста (що перебувають у їх віданні), підвідомчих державних унітарних підприємств, державних установ тощо.

Префектуру очолює префект адміністративного округу, що призначається на посаду і звільняється з неї мером Москви. Префекти, що несуть

персональну відповідальність за реалізацію префектурою встановлених повноважень, здійснюють виконавчо-розпорядчу, координуючу та контрольну діяльність на території відповідного округу, представляють префектуру у федеральних органах державної влади, інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у міжнародних та інших організаціях.

У цій державі префектів часто отожнюють із керівниками федеральних округів – повноважними представниками Президента Російської Федерації у федеральних округах. Діяльність таких державних службовців має бути спрямована безпосередньо на забезпечення реалізації конституційних повноважень глави держави в межах відповідного федерального округу. Основними завданнями повноважного представника Президента у федеративній державі є не що інше, як: організація у відповідному федеральному окрузі роботи з реалізації

органами державної влади основних напрямів внутрішньої і зовнішньої політики держави, що визначаються Президентом РФ; організація контролю за виконанням у федеральному окрузі рішень федеральних органів державної влади; забезпечення реалізації у федеральному окрузі кадрової політики Президента; подання Президентові регулярних доповідей про забезпечення національної безпеки у федеральному окрузі, а також про політичне, соціальне та економічне становище у ньому. Це означає, що повноважні представники фактично контролюють діяльність кожного з восьми федеральних округів Російської Федерації [15].

Одним із найважливіших напрямів розвитку сучасної української державності залишається оптимізація організації діяльності органів місце-

вого самоврядування (рис. 2). Підвищення ефективності діяльності таких органів є важливою умовою забезпечення стабільності у суспільстві в цілому.

Наразі серед представників наукової спільноти не існує єдиної думки про те, наскільки ефективним в Україні може бути запровадження префек-

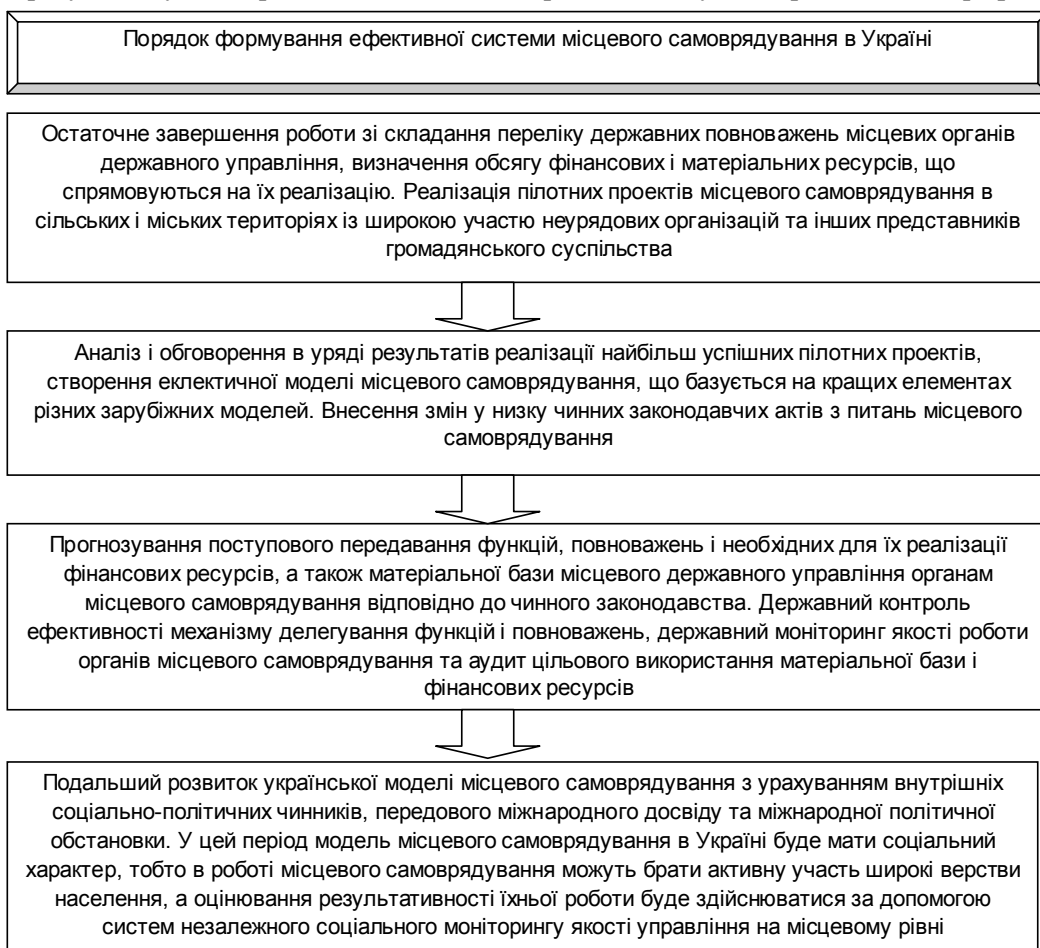

Рис. 2. Основні етапи формування ефективної системи самоврядування в Україні

тур на заміну місцевих державних адміністрацій. Згідно із законопроектом [17] про внесення змін до Конституції України відносно децентралізації влади префект у нашій державі буде відповідальним за низку важливих напрямів діяльності: здійснення нагляду за дотриманням конституційних норм органами місцевого самоврядування; координування діяльності територіальних органів центрального органу виконавчої влади та здійснення нагляду за дотриманням ними вимог чинного законодавства; забезпечення виконання державних програм; спрямування і організація діяльності територіальних органів центрального органу виконавчої влади та їх взаємодії з органами місцевого самоврядування в умовах воєнного або надзвичайного стану, надзвичайної еко-

логічної ситуації. Префектури в Україні мають діяти на основі принципів верховенства права, відкритості, законності, єдиного правозастосування, безперервності забезпечення постійного здійснення виконавчої влади в районах, областях, незалежно від політичних процесів у державі та за її межами, підконтрольності, ефективності, політичної неупередженості. Префект має бути державним службовцем і термін його перебування на посаді певної адміністративно-територіальної одиниці не може перевищувати 3 роки. Він підзвітний Президентові України та Кабінетові Міністрів України, а його призначення не пов'язане зі вступом на посаду чи припиненням повноважень Президента України [4].

Якою насправді буде ситуація із префектами в Україні, сьогодні складно прогнозувати. У будь-якому разі місцеве самоврядування у нашій державі має бути здатним забезпечити ефективне прийняття рішень у межах визначеної компетенції і в рамках закону, тобто фактично необхідно, щоб місцева рада чи її виконавчий орган могли приймати відповідні рішення на рівні, не нижчому за рівень префекта. Тоді як у великих містах ця проблема може взагалі не виникнути, у регіонах сформувати ефективну місцеву владу з фахівців високого рівня може бути досить складно.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Місцеве самоврядування за всієї його самостійності не можна повністю ізолювати від державних органів влади, оскільки, по-перше, реальні можливості органів місцевого самоврядування на практиці виявляються вкрай обмеженими; по-друге, держава може мати на певній території свої інтереси, що, з одного боку, виражають інтерес усього народу, а з другого – можуть суперечити інтересам населення цієї території. На відміну від розвинених європейських країн,

Україні ще потрібно пройти тривалий процес формування повноцінного громадянського суспільства.

Сьогодні розвитку місцевого самоврядування в нашій країні перешкоджають:

- правова незрілість населення;
- пасивність громадян у спілкуванні з владними структурами;
- відсутність ефективного механізму залучення широких верств населення до різних форм самоврядування.

Безумовно, досвід реформування системи публічного управління у Польщі, яка має схожі з нашою країною розміри території і структуру регіонів, може бути досить важливим для України, оскільки вказує на необхідність реорганізації системи державного управління на місцевому рівні. З цього досвіду українськими авторами реформи місцевого самоврядування було взято до уваги ключові засади організації виконавчої влади на основі належного розмежування функцій її основних носіїв, суттєвий перерозподіл повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування з посиленням останніх з метою наближення надання державних і громадських послуг до споживача. Це зумовлює необхідність запровадження в нашій країні інституту префектур і префекта, але з огляду на перерозподіл повноважень між місцевим самоврядуванням і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування різного територіального рівня (на засадах децентралізації державного управління та субсидіарності).

Подальші наукові дослідження в цьому напрямі мають бути спрямовані на вивчення механізму фінансування органів місцевого самоврядування у різних країнах світу та визначення напрямів адаптації зарубіжного досвіду в Україні.

Список використаних джерел

1. Административная структура Польши. Роль Управления Маршала Малопольского воеводства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://msps.su/files/2012/08/Urząd-Marszałkowski.pdf>
2. Бабінова О. О. Сучасний європейський досвід місцевого самоврядування та регіонального управління / О. О. Бабінова // Держ. упр. та місцеве самоврядування. – 2012. – № 3 (14). – С. 248–257.
3. Баймуратов М. О. Місцеве самоврядування та його роль в становленні малого та середнього підприємництва : монографія / М. О. Баймуратов, В. І. Андреев. – Суми : Унів. кн., 2011. – 212 с.

References

1. Admynstratyvnaya struktura Pol'shy. Rol' Upravlenyya Marshala Malopol'skoho vovodstva [Electronic resource]. – Mode of access: <http://msps.su/files/2012/08/Urząd-Marszałkowski.pdf>
2. Babinova O. O. Suchasny`j yevropejs`ky`j dosvid miscevogovo samovyryaduvannya ta regional'nogo upravlinnya / O. O. Babinova // Derzhavne upravlinnya ta misceve samovyryaduvannya. – 2012. – Vol. 3 (14). – P. 248–257.
3. Bajmuratov M. O. Misceve samovyryaduvannya ta jogo rol' v stanovlenni malogo ta seredn'ogo pidpry`yemny`cztva: monografiya / M. O. Bajmuratov,

4. Ворона П. В. Префект як провідник і гарант втілення державної політики в регіонах й орган контролю місцевого самоврядування у Франції (досвід для України) / П. В. Ворона // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (37). – С. 140–144.
5. Европейская хартия местного самоуправления [Электронный ресурс] : 15.10.1985, Страсбург, Совет Европы ; подписана 06 ноября 1996 г., Ратифицирована Законом № 452/97-ВС от 15 июля 1997 г. – Режим доступа : <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Адре Ж. Ш. Огляд місцевого самоврядування у Франції : пер. з фр. / Жан Шарль Адре. – К. : ПСП, 1994. – 132 с.
7. Заблоцкий В. В. Імплементация европейских стандартов формирования та функціонування місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / В. В. Заблоцкий // Держ. упр.: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 8. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=870>
8. Конституция Республики Польша / пер. с пол. А. Кубика. – Варшава : Изд-во Сейма, 2001. – 104 с.
9. Конституция Франции // Конституции буржуазных стран. – М., 1979.
10. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
11. Кулеша Э. Основы местного самоуправления в Польше / Э. Кулеша. – Олыштын, 2004. – 65 с.
12. Лахижа М. І. Модернізація публічної адміністрації: досвід Республіки Польща / М. І. Лахижа. – Полтава : ПолтНТУ, 2012. – 243 с.
13. Наконечний В. В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз / В. В. Наконечний // Теорія та практика держ. упр. – 2014. – № 1 (44). – С. 283–289.
14. Никаноров П. А. Мировой опыт развития органов местного самоуправления / П. А. Никаноров // Мenedzhment segodnya. – 2009. – № 1 (49). – С. 2–11.
15. Положение о полномочном представителе Президента Российской Федерации в федеральном округе от 13 мая 2000 г. № 849 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.referent.ru/1/46663> (01.12.2012)
16. Положення про префектуру адміністративного округу міста Москва № 157-ПП від 24 лютого 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cao.mos.ru/prefecture-of-central-administrative-district/position/> (01.12.2015)
17. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) : Проект Закону України від 1 лип. 2015 р. № 2217а [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812
18. Прокопенко Л. Л. Досвід реформування місцевих органів виконавчої влади Польщі [Електронний ресурс] / Л. Л. Прокопенко. – Режим доступу : <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10pllvvp.pdf> (23.11.2015)
- V. I. Andryeyev. – Sumy` : Unversy`tets`ka kny`ga, 2011. – 212 p.
4. Vorona P. V. Prefekt, yak providny`k i garant vtilennya derzhavnoyi polity`ky` v regionax j organ kontrolyu miscevogogo samovryaduvannya u Franciyi (dosvid dlya Ukrainy`) / P. V. Vorona // Aktual`ni problemy` derzhavnogo upravlinnya: zb. nauk. pracz`. – Odesa: Vy`davny` czstvo ORIDU NADU, 2009. – Vol. 1(37). – P. 140–144.
5. Evropeyskaya khartyya mestnoho samoupravlenyya [Electronic resource], 15.10.1985, Strasburh, Sovet Evropy, Podpysana 6 noyabrya 1996 h., Ratyfytsyrovana Zakonom #452/97-VS ot 15 yuulya 1997 h. – Mode of access: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Zhan Sharl` Adre. Oglyad miscevogogo samovryaduvannya u Franciyi. Pereklad. – K. : PSP, 1994. – 132 p.
7. Zablocz`ky`j V. V. Implementaciya yevropejs`ky`x standartiv formuvannya ta funkcionuvannya miscevogogo samovryaduvannya v Ukraini [Electronic resource] / V. V. Zablocz`ky`j // Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvy`tok. – 2015. –Vol. 8. – Mode of access: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=870>
8. Konsty`tucy`ya Respubly`ky` Pol`sha: per. s pol. A. Kuby`ka. – Varshava: Y`zdatel`stvo Sejma, 2001. – 104 p.
9. Konsty`tucy`ya Francy`y` / Konsty`tucy`y` burzhuaznyx stran. – M., 1979.
10. Konsty`tuciya Ukrainy` vid 28 chervnya 1996 r. # 254k/96-VR zi zminamy` i dopovnennyamy` [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
11. Kulesha Э. Основы местного самоуправления в Pol`she / Э. Kulesha. – Ol`shytyn, 2004. – 65 p.
12. Laxy`zha M. I. Modernizaciya publichnoyi administraciyi: dosvid Respubliky` Pol`shha / M. I. Laxy`zha. – Poltava: PoltNTU, 2012. – 243 p.
13. Nakonechny`j V. V. Osnovni svitovi modeli miscevogogo samovryaduvannya: porivnyal`ny`j analiz / V. V. Nakonechny`j // Teoriya ta prakty`ka derzhavnogo upravlinnya. – 2014. – Vol. 1 (44). – P. 283–289.
14. Ny`kanorov P. A. My`rovoj opy`t rozvy`ty`ya organov mestnogo samoupravleny`ya / P. A. Ny`kanorov // Menedzhment segodnya. – 2009. – Vol. 1 (49). – P. 2–11.
15. Polozhenye o polnomochnom predstavitele Prezydenta Rosssyyskoy Federatsyy v federal`nom okruhe ot 13 maya 2000 h. N 849 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.referent.ru/1/46663> (01.12.2012)
16. Polozhennya pro prefekturu administratyvnoho okruhu mista Moskva # 157-PP vid 24 lyutoho 2010 r. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://cao.mos.ru/prefecture-of-central-administrative-district/position/> (01.12.2015)
17. Pro vnesennya zmin do Konsty`tuciyi Ukrainy` (shhodo decentralizaciyi vlady`): Proekt Zakonu Ukrainy` vid 01.07.2015 r. # 2217a [Electronic resource]. – Mode of access: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812

19. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / авт.-уклад. Л.А. Пустовойт ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2010. – 56 с.
20. Ткачук А. Хто такий префект і навіщо він потрібен Україні? [Електронний ресурс] / А. Ткачук // Сприяння конституційній реформі. – Режим доступу : <http://www.spa.ukma.edu.ua/konst/article.php/2007112313120650>
21. Унітарна держава [Електронний ресурс] // Юридичний портал. – Режим доступу: <http://o-pravovedenii.ru>
22. Carlo Panara, Michael R. Varney (2013). Local Government in Europe. The “Fourth Level” in the EU Multi-Layered System of Governance, Routledge. – 448 p.
23. Peter Morris (1994). French politics today. Manchester University Press. 189 p.
24. Ustawa o samorz ą dzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. – Rešim dost ę p: www.sejm.gov.pl.10.Ustawa o wojewódzie i administracji rz ą dowej w województwie z dnia 23 stycznia 2009 r. – Rešim dost ę p:www.sejm.gov.pl
18. Prokopenko L. L. Dosvid reformuvannya miscevy`x organiv vy`konavchoyi vlady` Pol`shhi [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10p1lvvp.pdf>
19. Sy`stema derzhavnogo upravlinnya Respubliky` Franciya: dosvid dlya Ukrayiny` / avt.-uklad. L.A. Pustovojt; za zag. red. Yu.V. Kovbasyuka. – K. : NADU, 2010. – 56 p.
20. Tkachuk A. Xto taky`j prefekt i navishho vin potriben Ukraini? [Electronic resource] // Spry`yannya konsty`tucijnij reformi. – Mode of access: <http://www.spa.ukma.edu.ua/konst/article.php/2007112313120650>
21. Unitarna derzhava [Electronic resource] / Yury`dy`chny`j portal. – Mode of access: <http://o-pravovedenii.ru>
22. Carlo Panara, Michael R. Varney (2013). Local Government in Europe. The “Fourth Level” in the EU Multi-Layered System of Governance, Routledge, 448 p.
23. Peter Morris (1994). French politics today. Manchester University Press. 189 p.
24. Ustawa o samorz ą dzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. – Rešim dost ę p: www.sejm.gov.pl.10.Ustawa o wojewódzie i administracji rz ą dowej w województwie z dnia 23 stycznia 2009 r. – Rešim dost ę p : www.sejm.gov.pl